

Mnenje Evropskega ekonomsko-socialnega odbora – Predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o evropskem nalogu za predložitev in evropskem nalogu za zavarovanje elektronskih dokazov v kazenskih zadevah

(COM(2018) 225 final – 2018/0108 (COD))

Predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o določitvi harmoniziranih pravil o imenovanju pravnih zastopnikov za namene zbiranja dokazov v kazenskih postopkih

(COM(2018) 226 final – 2018/0107 (COD))

(2018/C 367/17)

Poročevalec: **Christian BÄUMLER**

Zaprosilo	Evropski parlament, 31. 5. 2018
Pravna podlaga	člen 82(1) Pogodbe o delovanju EU
Pristojnost	strokovna skupina za zaposlovanje, socialne zadeve in državljanstvo
Datum sklepa predsedstva	22. 5. 2018
Datum sprejetja na plenarnem zasedanju	12. 7. 2018
Plenarno zasedanje št.	536
Rezultat glasovanja (za/proti/vzdržani)	157/2/0

1. Sklepi in priporočila

1.1 EESO meni, da je povečana uporaba informacijskih storitev izziv za organe kazenskega pregona. Doslej ni bilo zanesljivega sodelovanja s ponudniki storitev in tudi ne preglednosti, poleg tega pa vlada pravna negotovost glede pristojnosti za preiskovalne ukrepe.

1.2 EESO pozdravlja zavezujoče evropske instrumente za zagotovitev podatkov in dostopa do njih, ki jih uvaja predlagana uredba o evropskih nalogih za predložitev in zavarovanje elektronskih dokazov.

1.3 EESO se strinja s tem, da sta evropski nalog za predložitev in evropski nalog za zavarovanje preiskovalna ukrepa, ki ju je mogoče sprejeti le v kazenski preiskavi ali kazenskem postopku za konkretno kaznivo dejanje.

1.4 EESO podpira odločitev, da naj bi evropski nalog za predložitev veljal samo za hujša kazniva dejanja, in opozarja, da bi bilo ta cilj lažje doseči na podlagi najnižjega praga za kazen, tj. 3 mesece, kot pa najvišjega, tj. 3 leta.

1.5 EESO poudarja, da mora biti uredba v skladu s temeljnimi pravicami in načeli, navedenimi zlasti v Listini Evropske unije o temeljnih pravicah in v ustavah držav članic.

1.6 EESO opozarja, da je vprašanje, pod kakšnimi pogoji je mogoče dostopati do podatkov v kazenskem postopku in kdo o tem odloča, na nacionalni ravni pogosto urejeno različno, in se zavzema za razvoj enotnih vseevropskih standardov glede pogojev za dostop do podatkov.

1.7 EESO pozdravlja dejstvo, da mora oba naloga za predložitev izdati ali potrditi pravosodni organ države članice, vendar je po njegovem mnenju problematično, da lahko nalog za predložitev podatkov o naročnikih in dostopu izda tudi državni tožilec. Odbor se zavzema za to, da bi bila za zbiranje vseh osebnih podatkov potrebna odločitev sodnika.

1.8 Tako kot Komisija EESO vidi težavo v tem, da bi lahko tretje države uvedle obveznosti za ponudnike storitev iz EU, ki niso v skladu s temeljnimi pravicami EU. Pozdravlja dejstvo, da predlog vsebuje trdne zaščitne ukrepe in se izrecno sklicuje na pogoje in zaščitne ukrepe, ki so že del pravnega reda EU.

1.9 EESO se strinja s možnostjo, ki jo Komisija predvideva v predlogu, namreč da lahko naslovnik izpodbija zakonitost, nujnost ali sorazmernost naloga in da mora država izdajateljica upoštevati imunitete in privilegije, ki ščitijo zahtevane podatke v državi članici ponudnika storitev.

1.10 EESO pozdravlja obveznost, ki jo uvaja predlog Komisije, namreč da morajo ponudniki storitev imenovati pravnega zastopnika v EU, ki bo sprejemal, spremljal in izvajal sklepe o predložitvi dokazov.

1.11 EESO meni, da bi morali imeti ponudniki storitev na vsak način pravico do povračila stroškov, če tako predvideva pravo države izdajateljice.

2. Ozadje predloga

2.1 Več kot polovica vseh kazenskih postopkov danes vključuje čezmejno povpraševanje po dostopu do elektronskih dokazov, kot so telefonska sporočila, elektronska pošta in aplikacije za pošiljanje sporočil. Zato Komisija predlaga nova pravila, ki naj bi policijskim in pravosodnim organom omogočila enostaven in hiter dostop do elektronskih dokazov, ki jih potrebujejo v preiskavah o priprtju in obsodbi storilcev kaznivih dejanj.

2.2 Svet⁽¹⁾ je leta 2016 pozval h konkretnim ukrepom na podlagi skupnega pristopa EU za večjo učinkovitost medsebojne pravne pomoči, izboljšanje sodelovanja med organi držav članic in ponudniki storitev iz držav nečlanic EU ter predlaganje rešitev za težave pri opredeljevanju in izvrševanju pristojnosti v kibernetnem prostoru.

2.3 Tudi Evropski parlament⁽²⁾ je opozoril, da sedanji razdrobljeni pravni okvir lahko povzroča težave ponudnikom storitev, ki želijo izpolniti zahteve organov za preprečevanje, odkrivanje in preiskovanje kaznivih dejanj, in pozval k vzpostavitvi evropskega pravnega okvira, vključno z zaščitnimi ukrepi glede pravic in svoboščin vseh udeležencev.

2.4 Za primere, ko so dokazi ali ponudnik storitev v drugi državi, so bili že pred več desetletji razviti mehanizmi sodelovanja med državami. Kljub rednim reformam so ti mehanizmi sodelovanja pod vse večjim pritiskom zaradi povečanih potreb po pravočasnem čezmejnem dostopu do elektronskih dokazov. Zato so številne države članice in tretje države razširile svoja nacionalna orodja. Posledica je razdrobljenost, ki po mnenju EESO ustvarja pravno negotovost in nasprotujoče si obveznosti, postavljajo pa se tudi vprašanja o zaščiti temeljnih pravic in postopkovnih zaščitnih ukrepih oseb, na katere take zahteve vplivajo.

2.5 Po mnenju EESO je povečana uporaba informacijskih storitev izziv za organe kazenskega pregona, saj so pristojni organi pogosto slabo opremljeni za ravnanje s spletnim dokaznim gradivom. Ena glavnih ovir so tudi dolgotrajni postopki za pridobitev dokazov. Doslej ni bilo zanesljivega sodelovanja s ponudniki storitev in tudi ne preglednosti, poleg tega pa vlada pravna negotovost glede pristojnosti za preiskovalne ukrepe. EESO se zavzema za neposredno čezmejno sodelovanje med organi kazenskega pregona in ponudniki digitalnih storitev v kazenskih postopkih.

2.6 Sedanji pravni okvir EU sestavljajo instrumenti sodelovanja EU v kazenskih zadevah, kot so Direktiva 2014/41/EU o evropskem preiskovalnem nalogu v kazenskih zadevah⁽³⁾ (direktiva o EPN), Konvencija o medsebojni pravni pomoči v kazenskih zadevah med državami članicami Evropske unije⁽⁴⁾, Sklep Sveta 2002/187/PNZ o ustanovitvi Eurojusta⁽⁵⁾, Uredba (EU) 2016/794 o Europolu⁽⁶⁾, Okvirni sklep Sveta 2002/465/PNZ o skupnih preiskovalnih skupinah⁽⁷⁾ ter dvostranski sporazumi med Unijo in državami nečlanicami EU.

⁽¹⁾ Sklepi Sveta Evropske unije z dne 9. junija 2016 o izboljšanju kazenskega pravosodja v kibernetnem prostoru, ST9579/16.

⁽²⁾ P8_TA(2017)0366.

⁽³⁾ Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2014/41/EU z dne 3. aprila 2014 o evropskem preiskovalnem nalogu v kazenskih zadevah (UL L 130, 1.5.2014, str. 1).

⁽⁴⁾ Akt Sveta z dne 29. maja 2000 o ustanovitvi Konvencije o medsebojni pravni pomoči v kazenskih zadevah med državami članicami Evropske unije, v skladu s členom 34 Pogodbe o Evropski uniji.

⁽⁵⁾ Sklep Sveta 2002/187/PNZ z dne 28. februarja 2002 o ustanovitvi Eurojusta za okrepitev boja proti težjim oblikam kriminala.

⁽⁶⁾ Uredba (EU) 2016/794 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2016 o Agenciji Evropske unije za sodelovanje na področju preprečevanja, odkrivanja in preiskovanja kaznivih dejanj (Europol).

⁽⁷⁾ Okvirni sklep Sveta 2002/465/PNZ z dne 13. junija 2002.

3. Nalogi za zavarovanje in predložitev elektronskih dokazov

3.1 EESO pozdravlja zavezujoče evropske instrumente za zagotovitev podatkov in dostopa do njih, ki jih uvaja predlagana uredba o evropskem nalogu za predložitev in evropskem nalogu za zavarovanje elektronskih dokazov v kazenskih zadevah (COM(2018) 225). Naslovniki so ponudniki elektronskih komunikacijskih storitev, družbenih omrežij, spletnih tržnic, drugi ponudniki storitev gostovanja in ponudniki spletne infrastrukture, kot so registri naslovov IP in domenskih imen.

3.2 Direktiva o EPN zajema vsak čezmejni preiskovalni ukrep v EU. Sem sodi tudi dostop do elektronskih dokazov, vendar ta direktiva ne vsebuje posebnih določb o čezmejnem zbiranju elektronskih dokazov. Zato EESO pozdravlja nova pravila, ki jih predlaga Komisija in ki policijskim in pravosodnim organom omogočajo enostavnejši in hitrejši dostop do elektronskih dokazov.

3.3 EESO se strinja s tem, da sta evropski nalog za predložitev in evropski nalog za zavarovanje preiskovalna ukrepa, ki ju je mogoče sprejeti le v kazenski preiskavi ali kazenskem postopku za konkretno kaznivo dejanje. Povezava s konkretno preiskavo ju loči od preventivnih ukrepov ali zakonsko določenih obveznosti v zvezi s hrambo podatkov ter zagotavlja uporabo procesnih pravic, ki veljajo v kazenskih postopkih.

3.4 EESO se seznanja s tem, da naj bi se nalogi za predložitev podatkov o naročnikih in dostopu izdajali za vse vrste kaznivih dejanj, nalogi za predložitev podatkov o transakcijah in vsebini pa samo za kazniva dejanja, za katera je v državi izdajateljici najvišja zagrožena zaporna kazen vsaj tri leta, ali za posebna kazniva dejanja, ki so navedena v predlogu in pri katerih obstaja posebna povezava z elektronskimi orodji, ter kazniva dejanja, ki jih zajema Direktiva 2017/541/EU o boju proti terorizmu. Usmeritev na podlagi najvišje kazni treh let naj bi zagotovila, da se bo evropski nalog za predložitev takšnih podatkov uporabljal samo za hujša kazniva dejanja. EESO opozarja, da bi bilo ta cilj, s katerim se sicer strinja, lažje doseči na podlagi najnižjega praga za kazen, ki bi bil tri mesece.

3.5 Pravna podlaga v podporo ukrepanju na pravosodnem področju je člen 82(1) Pogodbe o delovanju Evropske unije (PDEU), ki določa, da je mogoče ukrepe sprejeti po rednem zakonodajnem postopku za določitev pravil in postopkov za zagotovitev priznavanja vseh oblik sodb in sodnih odločb v celotni Uniji.

3.6 Novi instrumenti temeljijo na načelih vzajemnega priznavanja, da se olajša čezmejno zbiranje elektronskih dokazov. Organu v državi, kjer je naslovnik naloga, ne bo treba neposredno sodelovati pri vročanju in izvršitvi naloga. EESO opozarja, da lahko to za državljane EU pomeni, da bo imel organ druge države članice dostop do njihovih podatkov v skladu s svojimi pravili.

3.7 EESO poudarja, da mora biti uredba v skladu s temeljnimi pravicami in načeli, navedenimi zlasti v Listini Evropske unije o temeljnih pravicah in v ustavah držav članic. Sem sodijo pravica do svobode in varnosti, spoštovanje zasebnega in družinskega življenja, zaščita osebnih podatkov, svoboda gospodarske pobude, lastninska pravica, pravica do učinkovitega pravnega sredstva in do poštenega sojenja, domneva nedolžnosti, pravica do obrambe, načeli zakonitosti in sorazmernosti ter pravica, da se oseba za isto kaznivo dejanje kazensko ne preganja ali kaznuje dvakrat. EESO opozarja, da je zaščita teh pravic odvisna tudi od pogojev, pod katerimi se lahko vanje posega, in od tega, kdo o tem odloča.

3.8 EESO opozarja, da je vprašanje, pod kakšnimi pogoji je mogoče dostopati do podatkov v kazenskem postopku in kdo o tem odloča, na nacionalni ravni pogosto urejeno različno. Za dostop do podatkov so lahko pristojni policija, javno tožilstvo ali sodišče. Razlike so tudi pri vprašanju, v kateri fazi preiskovalnega postopka in pri kateri stopnji suma je dostop do podatkov pravno dopusten. EESO meni, da je treba na evropski ravni pripraviti standarde za odgovor na vprašanje, kdaj je dostop do podatkov možen.

3.9 EESO pozdravlja dejstvo, da mora oba naloga za predložitev izdati ali potrditi pravosodni organ države članice. Pri izdaji evropskega naloga za predložitev ali za zavarovanje dokazov mora vedno sodelovati pravosodni organ, in sicer kot organ izdajatelj ali kot potrditveni organ. Pri nalogih za predložitev podatkov o transakcijah in vsebini se zahteva sodelovanje sodnika ali sodišča. Predlog Komisije bi na splošno povišal raven pravnega varstva v Evropi.

3.10 Vendar je po mnenju EESO problematično, da lahko nalog za predložitev podatkov o naročnikih in dostopu izda tudi državni tožilec, saj gre tudi tukaj za osebne podatke in je težko zagotoviti naknadno pravno varstvo v primeru dostopa do podatkov iz druge države članice. EESO se zavzema za to, da bi bila za zbiranje vseh osebnih podatkov potrebna odločitev sodnika.

3.11 EESO se strinja z možnostjo, ki jo v predlogu predvideva Komisija, namreč da lahko naslovnik izpodbija zakonitost, nujnost ali sorazmernost naloga. Pravice na podlagi prava države izvršiteljice se v predlogu Komisije v celoti upoštevajo, saj je zagotovljeno, da se imunitete in privilegiji, ki ščitijo zahtevane podatke v državi članici ponudnika storitev, upoštevajo v državi izdajateljici. To zlasti velja, kadar zagotavljajo boljšo zaščito kot po pravu države izdajateljice.

3.12 EESO opozarja, da nalog vpliva tudi na pravice ponudnikov storitev, zlasti na pravico do svobode gospodarske pobude. EESO pozdravlja dejstvo, da predlog vključuje pravico ponudnika storitev do vložitve nekaterih zahtevkov v državi članici izdajateljici, na primer če naloga ni izdal ali potrdil pravosodni organ. Če se nalog pošlje v izvršitev v državo izvršiteljico, se lahko organ izvršitelj po posvetovanju z organom izdajateljem odloči, da ga ne bo priznal ali izvršil, če obstaja kateri koli od omejitvenih razlogov za ugovor.

3.13 Predlog Komisije predvideva, da lahko ponudnik storitev zahteva povrnitev svojih stroškov od države izdajateljice v skladu z njenim nacionalnim pravom, če je v njenih predpisih tako določeno za nacionalne naloge v podobnih nacionalnih primerih. EESO meni, da bi morali imeti ponudniki storitev na vsak način pravico do povračila stroškov, če tako predvideva pravo države izdajateljice.

4. Nasprotujoče si obveznosti

4.1 Tako kot Komisija EESO vidi težavo v tem, da bi lahko tretje države uvedle obveznosti za ponudnike storitev iz EU, ki niso v skladu s temeljnimi pravicami EU in ki ne ustrezajo visoki ravni varstva podatkov, ki ga zagotavlja pravni red EU.

4.2 V predlogu je ta problem obravnavan tako, da je predviden ukrep, ki vsebuje trdne zaščitne ukrepe in se izrecno sklicuje na pogoje in zaščitne ukrepe, ki so že del pravnega reda EU. EESO se strinja s stališčem Komisije, da bi bil to lahko vzorec za zakonodajo tretjih držav.

4.3 EESO podpira tudi vključitev posebne določbe o nasprotujočih si obveznostih, ki je predvidena v predlogu. Ta ponudnikom storitev omogoča opredelitev in uveljavljanje nasprotujočih si obveznosti, ki jih mora upoštevati, s čimer se sproži sodna presoja. Namen določbe je, da se zagotovi upoštevanje dveh vrst zakonov: po eni strani splošnih zakonskih prepovedi (*blocking statutes*), kot je na primer zakon ZDA o zasebnosti v elektronskih komunikacijah (*Electronic Communications Privacy Act*), ki prepoveduje razkritje v zvezi s podatki o vsebini znotraj geografskega območja ZDA, razen v omejenih primerih, in po drugi zakonov, ki na splošno ne prepovedujejo razkritja, lahko pa ga prepovedujejo v posameznih primerih.

4.4 EESO se strinja s Komisijo, da lahko mednarodni sporazumi z drugimi ključnimi partnerji še zmanjšajo tveganje za kolizijo zakonov. To bi bila najboljša možnost, da se izognemo konfliktom.

5. Direktiva o pravnih zastopnikih

5.1 Predlog Komisije o evropskih nalogih za predložitev in zavarovanje dopolnjuje direktiva o določitvi harmoniziranih pravil o imenovanju pravnih zastopnikov v kazenskih postopkih (COM(2018) 226). Trenutno imajo države članice različne postopke glede obveznosti, ki veljajo za ponudnike storitev. Razdrobljenost je očitna zlasti pri elektronskih dokazih. Posledica je pravna negotovost med udeleženci, kar lahko pomeni, da za ponudnike storitev na tem področju veljajo različne, nasprotujoče si obveznosti in sankcije, odvisno od tega, ali storitve izvajajo v svoji državi, čezmejno v Uniji ali zunaj EU.

5.2 Direktiva, ki jo predlaga Komisija, uvaja obveznost, da ponudniki storitev v Uniji imenujejo pravnega zastopnika, ki sprejema, spremlja in izvaja sklepe o predložitvi dokazov, ki jih izdajo nacionalni organi, pristojni za kazenski postopek.

5.3 Po mnenju EESO bi to pravilo zagotovilo boljše delovanje notranjega trga na način, ki je v skladu z vzpostavljanjem skupnega območja svobode, varnosti in pravice. Obveznost, da vsi ponudniki storitev, ki so dejavni v Uniji, imenujejo pravnega zastopnika, bi zagotovila stalno razpoložljivost jasno določenega naslovnika za preiskovalne ukrepe. To pa bi ponudnikom storitev olajšalo izpolnjevanje nalogov, saj bi bil zastopnik v njegovem imenu odgovoren za sprejem, spremljanje in izvajanje nalogov.

V Bruslju, 12. julija 2018

Predsednik
Evropskega ekonomsko-socialnega odbora
Luca JAHIER
